

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että tuontitavaroiden pakollisesta alkuperämerkinnästä vuonna 1934 annettu laki ja kiellosta käyttää tavaroissa vääriä alkuperää tai lajia osoittavia merkintöjä vuonna 1924 annettu laki kumottaisiin ja säädettäisiin niiden tilalle laki kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta.

Alkuperämaan ilmoittamisvelvollisuuden piiriin ehdotetaan sisällytettäväksi sekä maahan tuodut että kotimaassa valmistetut Suomessa kuluttajalle yksityiseen kulutukseen myytäväksi tarkoitetut tavarat. Asetuksella säädettäisiin ne

kulutustavarat, joiden alkuperämaan ilmoittaminen on pakollista. Ehdotetun lain säännöksiä sovellettaisiin myös alkuperämaan vapaaehtoiseen ilmoittamiseen. Ehdotettu laki sisältää lisäksi säännöksiä alkuperämaan ilmoittamisvelvollisuudesta, alkuperämaan merkintätavasta, harhaanjohtavien merkintöjen kieltämisestä, valvonnasta, pakkokeinoista, rangaistuksista ja hallinnollisista seuraamuksista.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1984.

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Tavoitteet

Tuontitavaroiden pakollisesta alkuperämerkinnästä annetun lain (13/34), jäljempänä *alkuperämerkintälaki*, nojalla valtioneuvostolla on oikeus määrätä, että maahan tuodut tavarat on varustettava merkinnällä, josta käy ilmi tavarantoimittajan valmistus- tai alkuperämaa. Tämän lainsäädännön nojalla alkuperämerkintäpakon piiriin kuuluvat ajoneuvojen renkaat, useat tekstiili- ja vaatetustavarat, jalkineet, laukut, eräät kotitaloustarvikkeet, työkalut, sähkölamput ja kodinkoneet. Alkuperämaa on ilmaistava joko suomen tai ruotsin kielellä tai jollakin kansainvälisessä kaupassa yleisesti käytetyllä kielellä. Yleisimmin on käytetty merkintää "Made in", johon on liitetty alkuperämaan englanninkielinen nimi.

Suomessa vuonna 1979 tehdyn tutkimuksen mukaan kuluttajat ovat kiinnostuneita ja verra-ten hyvin selvillä alkuperämerkinnöistä. Kuluttajat tarkastavat tavarantoimittajan alkuperämaan ennen ostopäätöksen tekemistä varsinkin säännöllisesti. Alkuperämaata koskevalla tiedolla on merkitystä kuluttajan ostopäätökselle hänen arvioidessaan tavarantoimittajan ominaisuuksia ja tunnistaessaan kotimaisia tavaroita. Tutkimuksen mukaan kuluttajat ovat lähes yksimielisiä siitä, että tavarantoimittajan alkuperämaa vaikuttaa sen hintaan ja laatuun ja että alkuperämaa yleensä on tärkeä tekijä tavarantoimittajan ominaisuuksien arvioimisessa. Myös kuluttajajärjestöjen mukaan alkuperämerkintää tarvitaan helpottamaan kuluttajan ostopäätöstä.

Mainontaan ja markkinointiin liittyvänä tekijänä alkuperämaata koskevalla tiedolla on merkitystä kotimaisen teollisuuden ja suomalaisten tavaroiden kilpailukyvyyn kan-

nalta. Kuluttajien tiedontarpeen tyydyttäiseksi ja kuluttajien ja kaupan piirissä alkuperään kiinnitetyn huomion vuoksi on alkuperämerkintälainsäädäntöä pidettävä edelleen tarpeellisena.

Vuodelta 1934 peräisin oleva alkuperämerkintälainsäädäntömme on kuitenkin monelta osin vanhentunut. Se ei enää vastaa niitä vaatimuksia, joita valmistusmenetelmien kehitys, kaupankäynnissä tapahtuneet muutokset, kuluttajansuojalainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset asettavat. Uutta lainsäädäntöä luotaessa olisi pyrittävä seuraaviin tavoitteisiin:

— tieto tavarän alkuperämaasta on välitettävä kuluttajalle tehokkaasti ja oikeassa muodossa

— alkuperämaan ilmoittamisen tulisi olla pakollista niiden tavaröiden osalta, joiden alkuperämaahan kuluttaja ostotilanteessa kiinnittää huomiota

— alkuperämerkintäjärjestelmän hallinnollisen valvonnan tulisi olla mahdollisimman yksinkertaista ja tehokasta

— alkuperämerkintävaatimukset eivät saisi kohtuuttomasti haitata tavaröiden valmistusta, kauppaa tai maahantuontia

— alkuperämerkintälainsäädännön on oltava sopusoinnussa Suomen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden kanssa.

1.2. Keinot

Alkuperämaata koskevat säännökset sisältyvät tällä hetkellä alkuperämerkintälakiin. Kiellosta käyttää tavaroissa väärää alkuperää tai lajia osoittavia merkintöjä annettu laki (40/24), jäljempänä *harhauttamislaki*, puolestaan sisältää eräitä säännöksiä tavarän alkuperää tai lajia koskevista harhaanjohtavista merkinnöistä.

Edellä mainitut lait ehdotetaan korvattavaksi kulutustavaröiden alkuperämaan ilmoittamista koskevalla lailla. Ehdotettu laki sisältäisi alkuperämaata ja sen ilmoittamista koskevat keskeiset säännökset. Lain nojalla annettavalla asetuksella säädettäisiin tarkemmin ne tavarat, joita alkuperämerkintäpakon tulisi koskea. Kun järjestelmän alaisuuteen kuuluvat tavarat säädettäisiin asetuksella, voitaisiin alkuperämerkintäpakon alaisten tavaröiden luetteloa joustavasti muuttaa tarpeen mukaan.

2. Nykyinen tilanne

2.1. Kotimainen lainsäädäntö

Alkuperämerkintälain mukaan valtioneuvostolla on oikeus määrätä, että ulkomailta Suomeen tuotujen ja täällä myytäväksi aiottujen tavaröiden tai niiden päällyksien tulee olla varustettuja alkuperämerkinnällä, josta käy selville tavarän valmistus- tai alkuperämaa.

Alkuperämerkintälain nojalla tuontitavaröiden pakollisesta alkuperämerkinnästä annetun asetuksen (313/58) mukaan alkuperämerkintäpakon alaisia ovat ajoneuvojen renkaat, käsilaukut ja salkut, metritavarana myytävät tekstiilitavarat, tekstiililanka vähittäismyyntimuodossa, käsiineet, kintaat ja sukkat, päällyks- ja alusvaatteet, huovat ja vuodeliinavaatteet, jalkineet, keraamiset tavarat, lasiesineet, keittoastiat, ruokailuvälineet ja työkalut, sähköhehku- ja sähköpurkauslamput sekä kotitalouksissa käytettävät sähkökoneet ja -laitteet.

Alkuperämerkintäsäännösten mukaan alkuperämaata osoittavan merkin on oltava selvä ja helposti havaittava. Merkintä on tehtävä suomen tai ruotsin kielellä taikka jollakin kansainvälisessä kaupassa yleisesti käytetyllä kielellä. Merkinnän on oltava niin pysyvä kuin se tavarän lajiin nähden on mahdollista.

Alkuperämaana pidetään pääsääntöisesti maata, jossa teollisuustuote on saanut sen jalostamismuodon, joka sillä on maahan tuotaessa, ja luonnontuotteen osalta maata, jossa tavara on tuotettu.

Säännösten noudattamista valvovat tulliviranomaiset sekä, sen jälkeen kun tavarat on luovutettu tullivalvonnasta, elinkeinohallitus ja poliisiviranomaiset.

Harhauttamislaki koskee sekä maahantuotuja että kotimaisia tavaroita. Se eroaa tässä suhteessa alkuperämerkintälain, jota sovelletaan vain tuontitavaroihin. Myytäväksi aiottuun tavararaan ei lain mukaan Suomessa saa tehdä merkintää, jonka tekijä tietää olevan omiaan aiheuttamaan luulon, että tavara on peräisin muualta tai muun lajista, kuin se todellisudessa on. Harhauttavan merkinnän tekeminen on kielletty paitsi tavarään myös sen myyntipäällykseen sekä tavaraa koskevaan julisteseen, ilmoitukseen, tarjouselostukseen, hintaluetteloon, ilmoituslehtiseen, laskuun tai muuhun vastaavaan asiakirjaan.

Elintarvikelaki ja -asetus (526/41 ja 408/52) sisältävät myös säännöksiä käyttö- ja kulutus-tarvikkeiden alkuperän ilmoittamisesta.

Yleisinä käyttö- ja kulutustarvikkeina elin-tarvikelainsäädännön tarkoittamassa mielessä pidetään seuraavia tavaroita:

1) elintarvikkeiden säilyttämiseen tai käsit-telyyn tarkoitetut välineet ja laitteet, jotka tarkoitukseensa käytettäessä joutuvat välittö-mään kosketukseen elintarvikkeiden kanssa;

2) aineita, välineitä ja laitteita, joita käyte-tään ihon, tukan, parran, kynsien sekä suuon-telon hoitoon tai puhdistukseen tai muuhun ruumiinhoitoon;

3) pesu-, puhdistus- ja kiilloitusaineita;

4) tekstiili- ja vaateustavaroita, jalkineita, käsiineitä sekä huone- ja leikkikaluja, tekokuk-kia, tulitikkuja, kynttilöitä, valaistuslaitteita ja ilotulitusvälineitä;

5) seinäpaperia, seinälaudoitusta ja värejä sekä korkki- ja kumimattoja ja muita vastaavia tavaroita; sekä

6) muita edellisiin verrattavia käyttö- ja kulutustarvikkeita.

Myytäessä edellä mainittuja tavaroita kulut-tajille tai suurtalouksille on myyntipäällykses-sä oltava merkintä muun muassa tavarán val-mistuskunnasta tai valmistuttajan kotikunnasta, jos tavara on valmistettu Suomessa, ja valmis-tusmaasta, jos tavara on tuotu ulkomailta. Li-säksi elinkeinohallituksella on oikeus määrätä, että alkuperämaa on merkittävä itse tavararaan, jos tavara myydään ilman myyntipäällystä.

2.2. Lainsäädäntö eräissä muissa maissa

Tuontitavaroiden pakollista alkuperämerkint-ää koskeva lainsäädäntö kumottiin Ruotsissa vuonna 1970.

Vuonna 1979 asetettiin Ruotsissa toimikun-ta, jonka tehtävänä oli marraskuuhun 1981 mennessä valmistella esitys eräiden tekstiilien ja vaatteiden pakollisesta alkuperämaan merkitse-misestä.

Norjassa on vuodelta 1929 peräisin oleva alkuperämerkintälaki. Merkintäpakko koskee muun muassa kenkiä, nahkaa, lasitavaroita, suksia, sauvoja ja kumisaappaita. Norjassa on valmistettu vuosina 1977—1979 ehdotus uudeksi lainsäädännöksi lähinnä tekstiili- ja vaateusteollisuuden ja kuluttajien aloittees-ta. Ehdotuksen mukaan alkuperämerkint-

täpakko koskisi sekä kotimaisia että ulko-maisia tavaroita. Alkuperämerkin lisäksi norjalaisissa tavaroissa tulisi ehdotuksen mu-kaan olla valmistajan ja tuontitavaroissa maa-hantuojan nimi. Merkintöjen valvonnasta maa-hantuonnin yhteydessä vastaisi tulli ja vähit-täiskaupan osalta hintaviranomaiset.

Englannissa on vuonna 1980 annettu uusi alkuperämerkintäasetus, joka tuli voimaan tä-män vuoden alusta. Asetus koskee tekstiili- ja vaateustavaroita, sähkökäyttöisiä kotitalous-koneita, jalkineita ja ruokailuvälineitä. Mer-kintä alkuperämaasta on liitettävä itse tava-raan. Lisäksi vaaditaan, että alkuperämaa mainitaan myös mainostettaessa tuotetta näy-teikkunoissa, lehdistössä, elokuvissa ja televi-siossa. Valvonta tapahtuu vähittäismyyntipor-taassa.

Yhdysvaltain alkuperämerkintälainsäädäntö on peräisin 1930-luvulta. Säännösten mukaan merkintäpakko koskee useimpia tuontitavaroita. Alkuperämaana pidetään maata, jossa tavara on valmistettu tai tuotettu. Jotta alkuperämaa muuttuisi, täytyy lisätyön tai materiaalin lisää-misen toisessa maassa muuttaa tavaraa oleelli-sesti. Alkuperämerkintä on tehtävä mahdolli-simman pysyväksi, esimerkiksi kaivertamalla metalliesineisiin ja polttomerkinnoin posliiniin. Merkintä on tehtävä englannin kielellä. Yleensä vaaditaan, että tavara on merkitty jo tul-lausvaiheessa. Merkintä on tehtävä kui-tenkin viimeistään silloin, kun tavara tulee ”lo-pulliselle ostajalle”, jolla tarkoitetaan ketä ta-hansa ostajaa maahantuojasta kuluttajaan.

Alkuperämerkintöjä edellytetään muun muassa Australiassa, Espanjassa, Irlannissa, Japanissa, Kanadassa ja Ranskassa. Sään-nöksiä vapaaehtoisista alkuperämerkinnöistä on Belgiassa, Hollannissa, Italiassa, Itävallassa, Ruotsissa, Saksan liittotasavallassa, Sveitsissä ja Tanskassa.

2.3. Käytäntö Suomessa

Maahantuotavia tavaroita koskevaa alkuperä-merkintävelvoitetta ei käytännössä täysin nou-dateta. Suoritettujen tutkimusten mukaan alku-perämerkintäpakon piiriin kuuluvista tavaroista kuusi prosenttia on sellaisia, joista vähittäis-myyntissä on puuttunut alkuperämerkintä. Al-kuperämerkintäpakko ei koske pölynimureita, astianpesu- eikä ompelukoneita. Merkinnät ovat

niissä kuitenkin yhtä yleisiä kuin merkintäpaikon piiriin kuuluvissa koneissa.

Alkuperämaan merkintätavoista yleisin on valmistusmaan nimen käyttäminen kokonaisuudessaan. Tavaroita, joissa käytetään nimilyhenteitä on kuusi prosenttia. Puolet käytetyistä lyhenteistä on sellaisia, että kuluttaja on kyennyt yhdistämään ne oikeaan maahan. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi lyhenteet USA, USSR ja DDR.

Alkuperämerkintöjen havaittavuus on ollut suhteellisen hyvä. Vaikeasti havaittavia merkintöjä on ollut 15 prosentin verran. Havaittavuutta ovat heikentäneet merkinnän pienuus ja merkinnän huono erottuminen taustasta. Liian pieniä merkintöjä on käytetty lähinnä kodinkoneissa.

Alkuperämerkintöjen valvonnasta maahan-tuontivaiheessa on huolehtinut tullilaitos. Tullivalvontaa koskeneiden uudistusten seurauksena on tavarankäytön tarkastaminen 1970-luvulta alkaen suoritettu vain pistokokeina. Tämän vuoksi on elinkeinohallituksen tehtävänä vuodesta 1977 ollut tarkastaa tullivalvonnasta luovutettujen tavaroiden alkuperämerkintöjä.

2.4. Muutoksen syyt

Alkuperämerkintälain eräänä tarkoituksena on ollut kotimaisen teollisuuden suosiminen. Tämän vuoksi laki koskee vain maahan tuotavia tavaroita. Alkuperämerkintöjen tarve on lain säätämisen jälkeen muuttunut. Alkuperämerkintä ei enää niinkään ole tarpeen koti- ja ulkomaisten tavaroiden erottamiseksi toisistaan, vaan siitä syystä, että kuluttajat pitävät tarpeellisenä tietoa tavarankäytön maantieteellisestä alkuperästä. Uuden lain tulisi tämän vuoksi koskea myös kotimaisia tavaroita.

Tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen (GATT) piirissä tehdyssä, 1 päivänä tammikuuta 1980 voimaan tullessa kaupan teknisiä esteitä koskevassa sopimuksessa (SopS 17/80) kielletään laatimasta, hyväksymästä ja soveltamasta teknisiä määräyksiä ja standardeja esteiden luomiseksi kansainväliselle kaupalle. Sopimus velvoittaa kohteellemaan maahantuotuja tuotteita teknisten määräysten ja standardien osalta yhtä edullisesti kuin kotimaista alkuperää olevia tuotteita. Koska nykyisen alkuperämerkintälain säännökset eivät koske kotimaassa valmistettuja tavaroita,

laki on ristiriidassa kyseisen sopimuksen kanssa.

Suhtautuminen alkuperämaan pakolliseen ilmoittamiseen on myös kansainvälisesti tullut aikaisempaa myönteellisemmäksi. Edellä on selostettu eri maissa vireillä olevia lainsäädäntöhankkeita. Kansainvälisesti yleisenä uutena piirteenä on, että alkuperämerkintä vaaditaan paitsi tuontitavaroissa myös kotimaisissa tavaroissa.

Voimassa oleva alkuperämerkintälainsäädäntö ei enää kaikilta osin vastaa nykyisiä tarpeita. Sanottu koskee lainsäädännön soveltamisalaa, sen suhdetta muuhun lainsäädäntöön sekä alkuperän määrittelyä, merkintätapaa, merkintävelvollisuutta ja valvontaa sääteleviä säännöksiä ja määräyksiä.

Vuonna 1924 annetun harhauttamislain jälkeen on annettu useita lakeja, joiden tarkoituksena on estää vilpillistä toimintaa tai harhaanjohtavien merkintöjen tekemistä tuotteeseen taikka virheellisten tietojen välittämistä muutoin kuluttajalle. Harhaanjohtamisesta on säännöksiä elintarvikelainsäädännössä, kuluttajansuojalaissa (38/78) ja laissa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (1061/78). Harhauttamislain säännökset ovat sisällöltään vanhentuneita eivätkä vastaa tämän hetken vaatimuksia.

3. Asian valmistelu

3.1. Alkuperämerkintätoimikunta

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti 3 päivänä heinäkuuta 1980 toimikunnan, jonka tehtäväksi annettiin tehdä ehdotuksia siitä, miten alkuperämerkintälainsäädäntöä olisi muutettava, jotta se paremmin vastaisi nykyaikaiselle alkuperämerkintälainsäädännölle asetettavia vaatimuksia. Toimikunta antoi mietintönsä (komiteamietintö 1981: 51) 30 päivänä syyskuuta 1981. Toimikunta on tutustunut kotimaiseen ja ulkomaiseen lainsäädäntöön sekä asiaa koskeviin kansainvälisiin sopimusvelvoitteisiin. Lisäksi se on tutustunut asiasta tehtyihin kotimaisiin ja ulkomaisiin tutkimuksiin. Toimikunta on pyrkinyt yhteensovittamaan ehdotuksiaan muissa pohjoismaissa vireillä olevien alkuperämerkintälainsäädäntöä koskevien vastaavien ehdotusten kanssa.

3.2. Lausunnonantajat

Esityksen valmistelussa on pyritty käyttämään hyväksi kaupan, teollisuuden ja kuluttajajärjestöjen asiantuntemusta. Esitysluonnoksesta on saatu lausunnot ulkoasiainministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, tullihallitukselta, elinkeinohallitukselta, kuluttaja-asiamieheltä, Kaupan keskusvaliokunnalta, Keskuskauppakamarilta, Kotimaisen Työn Liitolta, Kotitalous- ja kuluttaja-asiain tutkimuskeskukselta, kuluttajaneuvontaliitolta, kuluttajaneuvostolta, Pienteollisuuden Keskusliitolta, Suomen Metalliteollisuuden Keskusliitolta, Suomen Ulkomaankaupalliitolta, Sähkö- ja elektroniikkateollisuusliitolta, Teknisen Tukkukaupan Keskusliitolta, Tekstiilivaltuuskunnalta, Teollisuuden Keskusliitolta, Ulkomaankaupan Agenttiliitolta, Vaatetusteollisuuden Keskusliitto Vatevalta, Kemian keskusliitolta ja Suomen postimyynti- ja suoramainontaliitolta.

Lausunnoissa katsotaan, että toimikunnan ehdotukset alkuperämerkintälainsäädännön kehittämiseksi merkitsevät olennaista parannusta nykyiseen käytäntöön, ovat tarkoituksenmukaisia ja kuluttajansuojaa parantavia. Merkintäpakon ulottaminen koskemaan myös kotimaisia tavaroita vastaa kaupan teknisiä esteitä koske-

van GATT-sopimuksen vaatimuksia. Nykyisiä säännöksiä ja määräyksiä on yleisesti pidetty vanhentuneina ja puutteellisina. Näin ollen niiden uudistamista ja selkeyttämistä on pidetty tarpeellisena.

Kaupan keskusvaliokunta on kuitenkin katsonut, että alkuperämerkintöjä koskevan erillisen lain tarpeellisuutta harkittaessa on otettava huomioon, että kysymyksessä olevia tuotteita koskevat muutkin säännökset, kuten elintarvikelainsäädäntö. Mikäli uusi alkuperämerkintälaki edesauttaisi käyttö- ja kulutustavaroiden irrottamista elintarvikelainsäädännön alaisuudesta, voitaisiin lakiehdotusta Kaupan keskusvaliokunnan mukaan pitää perusteltuna.

Annetuissa lausunnoissa esitetyt yksityiskohdat koskevat huomautukset on mahdollisuuksien mukaan pyritty ottamaan huomioon esitystä lopulliseen muotoon saatettaessa.

4. Esityksen organisatoriset vaikutukset

Vaikka alkuperämerkintäpakko ulotetaan koskemaan ulkomaisten tavaroiden ohella kotimaassa valmistettuja tavaroita, valvonta voidaan suorittaa ilman henkilöstölisäyksiä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotus

1 §. *Soveltamisala.* Ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluisivat Suomessa kuluttajalle yksityiseen kulutukseen myytäväksi tarkoitetut kulutustavarat. Kuluttajansuojalain kuluttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka hankkii kulutus- hyödykkeitä pääasiallisesti henkilökohtaista tarvetta varten tai yksityisessä taloudessaan käytettäväksi. Lain säännösten ulkopuolelle jäävät tavarat, jotka on tarkoitettu ammatilliseen tai teolliseen käyttöön. Näiden tavaroiden alkuperämaan ilmoittamisen osalta saattavat tulla sovellettaviksi sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain säännökset. Jos tavaraa käytetään sekä yksityisessä taloudessa että teollisesti, ratkaisevaa ehdotetun lain soveltamisen kannalta on, kumpaa tar-

koitusta varten tavarat tuodaan tai valmistetaan.

Lakiehdotuksen 1 §:n 3 momentin mukaan laki ei myöskään koskisi elintarvikkeita eikä käytettyjä kulutustavaroita. Elintarvikkeilla tarkoitetaan elintarvikelainsäädännön piiriin kuuluvia tavaroita. Lain soveltamisalaan eivät kuuluisi kauttakuluttavat eivätkä ulkomaille vietäviksi tarkoitetut tavarat.

Toisin kuin voimassa olevaa alkuperämerkintälainsäädäntöä ehdotetun lain säännöksiä sovellettaisiin sekä ulkomailta tuotuihin että kotimaassa valmistettuihin tavarihin.

Ehdotettu laki koskisi alkuperämaan sekä pakollista että vapaaehtoista ilmoittamista. Asetuksella tarkemmin säädettävien kulutustavaroiden alkuperämaa olisi aina ilmoitettava. Pakollisen alkuperämerkinnän piiriin kuuluisivat lähinnä seuraavat tavararyhmät:

- laukut ja salkut
- kankaat, langat, käsineet, päähineet
- alus- ja päällysvaatteet
- jalkineet
- vuodevaatteet
- ruokailuun liittyvät astiat ja välineet
- tärkeimmät työkalut
- tärkeimmät sähkökäyttöiset kotitalousko-
- neet ja -laitteet
- radio- ja televisiolaitteet

Mikäli muita kulutustavaroita vapaaehtoisesti varustetaan alkuperämerkinnällä, olisi merkitsemisessä soveltuvien osin noudatettava ehdotetun lain säännöksiä.

2 §. *Alkuperämaa.* Kulutustavaran alkuperämaaksi katsottaisiin pääsääntöisesti se maa, jossa tavara on valmistettu tai, luonnontuotteen ollessa kyseessä maa, jossa tavara on tuotettu. Kahdessa tai useammassa maassa valmistetun kulutustavaran valmistusmaana pidetään puolestaan maata, jossa tavara on olennaisen käsittelyn jälkeen saanut lopullisen muotonsa. Sama koskee kulutustavaraa, joka on koottu eri maissa valmistetuista osista (niin sanottu teollinen kokoonpano).

Jotta vähäpätöiset tavaraan tehdyt muutokset eivät edellyttäisi tavaran alkuperämaata koskevan merkinnän muuttamista, on lakiin otettu säännös, jonka mukaan valmistukseksi ei katsota kulutustavaran pakkaamista, lajittelua tai muuta vähäistä teollista käsittelyä.

Alkuperämaata koskeva määritelmä on sisältyneen yhdenmukainen useimpien maiden maiden alkuperämerkintälainsäädännössä käytettyjen määritelmien kanssa.

3 §. *Alkuperämaan ilmoittamisvelvollisuus.* Jotta kuluttajalla olisi käytettävissään tieto alkuperämaasta itse ostotilanteessa, on tavaran maahantuojan (ulkomaisten tavaroiden osalta) ja valmistajan (kotimaisten tavaroiden osalta) huolehdittava siitä, että alkuperämaa on merkitty. Ilman alkuperämerkintää olevia tai puutteellisesti merkittyjä tavaroita ei luovuteta tullivalvonnasta ennen kuin maahantuojia on täytännyt hänelle tässä pykälässä asetetun velvollisuuden.

Kulutustavaroiden maahantuojia tai valmistajia ei aina maahantuonti- ja valmistusvaiheessa voi olla varma tavaran lopullisesta käyttötarkoituksesta. Muistakin syistä saattavat tavarat päästä tullista ja valmistajalta eteenpäin, vaikka tavaran alkuperämaata ei ole asianmukaisesti ilmoitettu. Sen tähden alkuperän ilmoittamisvelvollisuus ja -vastuu on katsottu tarpeelli-

seksi ulottaa toissijaisesti myös elinkeinoharjoittajiin, jotka tukuttain tai vähittäin myyvät lain piiriin kuuluvia tavaroita.

4 §. *Alkuperämerkintä.* Alkuperämaa on merkittävä joko kulutustavaraan tai sen myyntipäällykseen. Ratkaisevaa on, että alkuperämaa on selvästi merkitty ja että merkintä on kuluttajan helposti havaittavissa. Alkuperämerkinnästä on tarkoitus antaa tarkempia säännöksiä asetuksella. Alkuperämaan ilmoittamiseksi riittäisi pelkän maan nimen merkitseminen siinä muodossa, kuin sitä yleisesti käytetään. Maan nimestä voitaisiin käyttää yleisesti tunnettua lyhennettä. Alkuperämaaksi voitaisiin ilmoittaa myös yleisesti tunnettu valmistusmaan osa, vaikkei se olisikaan erillinen valtio.

Alkuperämerkintä on tehtävä niin pysyväksi, että valmistusmaa on todettavissa kulutustavaraa kuluttajalle myydessä. Merkinnältä ei kuitenkaan vaadita sellaista pysyvyyttä, että merkintä säilyisi tavarassa vielä sen ostamisen jälkeenkin.

5 §. *Alkuperämaan ilmoittaminen asiakirjassa.* Pykälän mukaan asetuksella voidaan säätää alkuperämaa ilmoitettavaksi myös myyntiesitteessä, käyttöohjeessa, postimyyntiluettelossa tai tuoteselosteessa tai muussa senkaltaisessa asiakirjassa. Säännöstä laadittaessa on ajateltu lähinnä postimyyntitapauksia, joissa kuluttaja voi tavarasta todeta alkuperämaan vasta ostopäätöksen tekemisen jälkeen. Vähittäiskaupassakin ostopäätösten tekeminen usein tapahtuu mainittujen asiakirjojen perusteella tavaraa näkemättä.

6 §. *Harhaanjohtamiskielto.* Ehdotetun lain mukaisessa mielessä harhaanjohtamisella tarkoitetaan paitsi väärän tiedon antamista tavaran alkuperämaasta, myös sellaisten merkintöjen tekemistä tavaraan, sen päällykseen tai sen myyntiin liittyviin asiakirjoihin, jotka suoraan tai välillisesti antavat sen vaikutelman, että tavara on peräisin muusta maasta kuin se todellisuudessa on.

Harhaanjohtamiskielto koskee kaikkia lain piiriin kuuluvia kulutustavaroita. Se koskee siis myös sellaisia kulutustavaroita, jotka eivät kuulu asetuksella vahvistettavan alkuperämaan ilmoittamispakon alaisuuteen. Harhaanjohtamistapauksissa asiaan voidaan soveltaa sekä ehdotetun lain että kuluttajansuojalain säännöksiä.

7 §. *Valvonta.* Kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamista valvovat tulliviranomaiset ja elinkeinohallitus sekä sen alaisena piirihallintoviranomaisena lääninhallitukset (valvontaviran-

omaiset). Tulliviranomaisten valvonta kohdistuu maahantuotaviin tavaroihin. Valvontaviranomaisten tehtävänä on huolehtia tavaroiden alkuperämerkinnän valvonnasta maahantuonnin jälkeen sekä kotimaassa valmistettujen tavaroiden osalta. Tulliviranomaisten valvonta tapahtuu tullilain tarkoittamassa tullausvaiheessa, valvontaviranomaisten valvontatoimenpiteet suoritetaan puolestaan valmistajilta sekä 3 §:ssä tarkoitetuilta elinkeinonharjoittajilta tapahtuvien luovutusten yhteydessä.

Pykälän mukaan tulliviranomaisen oikeudesta valvonnan suorittamisessa on voimassa, mitä tullilaissa (573/78) ja sen nojalla annetuissa säännöksissä on säädetty tullitoimenpiteistä. Pykälässä rinnastetaan kulutustavaroiden alkuperän ilmoittamisen valvonta tullilain mukaisiin tullitoimenpiteisiin ja annetaan tulliviranomaisille samat oikeudet ja velvollisuudet tämän lain noudattamisen valvomiseksi kuin niillä on suorittaessaan muita tullitoimenpiteitä.

8 §. *Pakkokeinot.* Pykälässä säädetään valvonta- ja tulliviranomaisten käytettävissä olevista pakkokeinoista.

Pykälässä säädettyjä pakkokeinoja ovat myynti- ja niin sanottu käyttöönottokielto, uhkasakko ja hallinnollinen takavarikointi. Myyntikieltoa ja uhkasakkoa voivat käyttää valvontaviranomaiset. Valvontaviranomaiset voivat tehostaa myyntikieltoa uhkasakolla ja, jollei sekään ole riittävä toimenpide, määrätä kulutustavaran takavarikoitavaksi.

Tulliviranomaisilla on mahdollisuus käyttää uhkasakon asemesta tullilainsäädännön mukaisia keinoja, joiden teho on rinnastettavissa uhkasakkoon. Tulliviranomaisilla on mahdollisuus takavarikoida kulutustavara siten kuin ilman asianmukaista tulliselvitystä tuodusta tavarasta on erikseen säädetty.

Pykälässä tarkoitettuja pakkokeinoja voidaan käyttää 5 §:ssä mainittujen tapausten lisäksi myös silloin, kun vapaaehtoisesti alkuperämaan ilmoittanut ei toimi tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisesti.

9 §. *Rangaistussäännös.* Lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten rikkomisesta tuomitaan alkuperämerkintärikkomuksesta sakkoon, jollei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta. Jollei rikkomusta voida pitää vähäisenä, on kulutustavara taikka sen

arvo tai osa arvosta tuomittava valtiolle menetyksi.

Pykälän 3 momentissa annetaan valvonta- ja tulliviranomaiselle oikeus olla ryhtymättä toimenpiteisiin syylliseksi epäillyn saatamiseksi syytteeeseen, jos rikkomus on vähäpätöinen ja teko on johtunut huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä eikä yleinen etu vaadi syytetoimenpiteitä.

10 §. *Hallinnolliset seuraamukset.* Pykälässä annetaan valvonta- ja tulliviranomaiselle oikeus päättää, miten on meneteltävä sellaisen kulutustavaran suhteen, jonka alkuperämaata ei ole asianmukaisesti ilmoitettu. Valvonta- ja tulliviranomaisilla on oikeus päättää, mitä kulutustavaraalle on tehtävä, jollei 8 §:ssä säädettyjen pakkokeinojen käyttämisestä huolimatta kulutustavaran alkuperämaata ole ilmoitettu. Ankarin seuraamus on kulutustavaran hävittäminen.

11 §. *Poikkeuslupa.* Pykälän mukaan poikkeuslupa koskee lain 4 §:ssä säädettyä alkuperämaan ilmoittamista. Poikkeusluvan myöntää erityisistä syistä kauppa- ja teollisuusministeriö yksittäistapauksessa.

12 §. *Asetuksenantovaltuus.* Pykälän mukaan tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella. Kauppa- ja teollisuusministeriö antaisi tarvittaessa tarkempia määräyksiä asetuksen soveltamisesta.

13 §. *Voimaantulo.* Pykälään sisältyy tavannumukainen säännös lain voimaantulosta ja valtuus ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Lailta kumotaan kiellosta käyttää tavaroissa väärää alkuperää tai lajia osoittavia merkintöjä annettu laki sekä tuontitavaroiden pakollisesta alkuperämerkinnästä annettu laki, jolloin samalla kumoutuvat myös niiden nojalla annetut säännökset ja määräykset.

2. Voimaantulo

Laki on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 1984 alusta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tämä laki koskee Suomessa kuluttajalle yksityiseen kulutukseen myytäviksi tarkoitettujen tavaroiden (*kulutustavaroiden*) alkuperämaan ilmoittamista.

Asetuksella säädetään ne kulutustavarat, joiden alkuperämaan ilmoittaminen on pakollista. Tämän lain säännöksiä sovelletaan myös kulutustavaroiden alkuperämaan vapaaehtoiseen ilmoittamiseen.

Tämä laki ei koske elintarvikkeita eikä käytettyjä kulutustavaroita.

2 §

Alkuperämaa

Kulutustavaran alkuperämaalla tarkoitetaan sitä maata, jossa tavara on tuotettu tai valmistettu.

Jos kulutustavara on valmistettu kahdessa tai useammassa maassa tai koottu eri maissa valmistetuista osista, alkuperämaana pidetään maata, jossa kulutustavara olennaisen käsitte-lyn jälkeen on saanut lopullisen muotonsa.

Valmistukseksi ei katsota kulutustavaran pakkaamista, lajittelua tai muuta vähäistä käsittelyä.

3 §

Alkuperämaan ilmoittamisvelvollisuus

Joka valmistaa tai tuo maahan kulutustavaroita, on velvollinen huolehtimaan, että alkuperämaa ilmoitetaan tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisesti.

Elinkeinonharjoittaja, joka tukuttain tai vähittäin myy tässä laissa tarkoitettuja kulutustavaroita, on velvollinen huolehtimaan siitä, että hänen myymänsä kulutustavarat täyttävät alkuperämaan ilmoittamisesta säädetty vaatimukset.

4 §

Alkuperämerkintä

Kulutustavaran alkuperämaa ilmoitetaan sitä osoittavalla merkinnällä (*alkuperämerkintä*), joka on tehtävä kuluttajalle helposti havaittavaan paikkaan kulutustavarassa tai sen myyntipäällyksessä.

Alkuperämerkintä on tehtävä suomen tai ruotsin kielellä taikka jollakin kansainvälisessä kaupassa yleisesti käytetyllä kielellä. Alkuperämerkinnän on oltava niin pysyvä, että se on todettavissa kulutustavaraa kuluttajalle myydessä.

Maassa valmistettujen kulutustavaroiden alkuperämerkintä on tehtävä ennen kuin tavarat luovutetaan valmistajalta. Maahan tuotujen kulutustavaroiden alkuperämerkintä on tehtävä ennen kuin tavarat luovutetaan tullin valvonnasta.

5 §

Alkuperämaan ilmoittaminen asiakirjassa

Asetuksella voidaan säätää, että kulutustavaran alkuperämaa on ilmoitettava myös postimyyntiluettelossa, myyntiesitteessä, käyttöohjeessa, tuoteselosteessa tai muussa vastaavassa tavaraa koskevassa asiakirjassa.

6 §

Harhaanjohtamiskielto

Joka valmistaa, tuo maahan tai myy kulutustavaraa, ei saa kulutustavarassa tai sen myyntipäällyksessä taikka 5 §:ssä tarkoitettussa asiakirjassa olevilla merkinnöillä johtaa kuluttajaa harhaan siten, että kulutustavaran alkuperämaasta voisi saada väärän käsityksen.

Jos kulutustavarassa tai sen myyntipäällyksessä taikka 5 §:ssä tarkoitettussa asiakirjassa

on tavamerkki tai muu merkintä, joka saattaa antaa kuluttajalle harhaanjohtavan käsityksen kulutustavaran alkuperämaasta, valmistajan, maahantuojan tai tavaraa myyvän elinkeinonharjoittajan on ilmoitettava alkuperämaa niin selvästi, että oikeasta alkuperämaasta ei synny sekaannuksen vaaraa.

7 §

Valvonta

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista valvovat elinkeinohallitus ja sen alaisina piirihallintoviranomaisina lääninhallitukset, jäljempänä valvontaviranomaiset, sekä tulliviranomaiset kukin toimialallaan.

Valvontaviranomaisella on oikeus päästä niihin tiloihin, joissa kulutustavaraa säilytetään, ja tarkastaa tavaroita sekä niitä koskevia asiakirjoja. Tulliviranomaisen oikeuksista on voimassa, mitä tullilaisissa (573/78) ja sen nojalla annetuissa säännöksissä on säädetty tullitoimenpiteiden suorittamisesta.

8 §

Pakkokeinot

Jos kulutustavaran alkuperämaata ei ole ilmoitettu tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisesti, valvontaviranomainen voi asettaa tavaran myyntikieltoon, kunnes alkuperämerkintä on tehty tai, jos kysymys on 5 §:ssä tarkoitetusta ilmoittamisesta, ilmoittaminen suoritettu. Kieltoa voidaan tehostaa uhkasakolla. Jollei myyntikieltoa ole pidettävä riittävänä, valvontaviranomainen voi määrätä kulutustavaran takavarikoitavaksi. Takavarikkomenettelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä ulosottolaisissa on säädetty.

Jos maahan tuodun kulutustavaran alkuperämaata ei ole ilmoitettu säädetyllä tavalla, tulliviranomainen voi pidättää tavaran tullin valvontaan tai takavarikoida sen siten kuin ilman asianmukaista tulliselvitystä tuodusta tavarasta on erikseen säädetty.

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, sovelletaan myös, jos kuluttajaa voidaan katsoa johdetun harhaan 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

9 §

Rangaistussäännös

Joka tahallaan tai törkeästi tuottamuksesta rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, on tuomittava *alkuperämerkintärikkomuksesta* sakkoon, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

Kulutustavara taikka sen arvo tai osa arvosta on tuomittava valtiolle menetetyksi, jollei se rikkomuksen vähäisyys huomioon ottaen ole kohtuutonta.

Milloin rikkomus on vähäpätöinen, valvonta- ja tulliviranomainen voi olla ryhtymättä toimenpiteisiin syylliseksi epäillyn saattamiseksi syyteeseen, jos teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä eikä yleinen etu vaadi syyte-toimenpiteitä.

10 §

Hallinnolliset seuraamukset

Valvonta- ja tulliviranomaisen tulee päättää, onko muu kuin valtiolle menetetyksi julistettu kulutustavara, jonka alkuperämaata ei ole säädetyllä tavalla ilmoitettu, hävitettävä tai myytävä huutokaupalla omistajan lukuun vai onko asiassa omistajan pyynnöstä meneteltävä jollakin muulla tavalla. Ennen päätöksen tekemistä on ilmoittamisesta vastuussa olevalle varattava tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

11 §

Poikkeuslupa

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi erityisestä syystä yksittäistapauksessa hakemuksesta myöntää poikkeuksia 4 §:n sekä 5 §:n nojalla annetun asetuksen säännöksistä.

12 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

13 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 198 .

Tällä lailla kumotaan kiellosta käyttää tava-
roissa vääriä alkuperää tai lajia osoittavia mer-

kintöjä 8 päivänä helmikuuta 1924 annettu la-
ki (40/24) sekä tuontitavaroiden pakollisesta
alkuperämerkinnästä 10 päivänä tammikuuta
1934 annettu laki (13/34).

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan
ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toi-
menpiteisiin.

Naantalissa 20 päivänä elokuuta 1982

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Esko Rekola*